

Коберник Галина,
*к. пед. н., професор, завідувач кафедри теорії початкового навчання
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

ЕФЕКТИВНІ ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Вивчення стану питання в теорії та практиці показує, що наступність найчастіше розуміється вузько і часто розглядається як інформативна підготовка дитини до нової сходинки в освіті, як освоєння змісту шкільних курсів, що призводить до несформованості готовності до школи негативно відбивається на успішності навчання дитини, комфортності його перебування в класі.

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури дозволяє зробити висновок, що вчені під наступністю розуміють:

- органічний зв'язок загального фізичного й духовного розвитку на межі дошкільного та шкільного дитинства, внутрішню готовність до переходу від одного рівня розвитку до наступного вищого;
- взаємозв'язок у змісті навчально-виховного процесу;
- наступність у формах і методах навчання;
- готовність дітей до навчання в школі і адаптацію до нових умов життя, перспективні зв'язки між віковими лініями розвитку;
- необхідну умову безперервної освіти дітей дошкільного та молодшого шкільного віку на рівні цілей, завдань і принципів відбору її змісту відповідно до визначених ефективних психолого-педагогічних умов необхідних дитині для нового кроку у власному розвитку.

Розглядаючи психолого-педагогічний аспект проблеми наступності, вітчизняні учені (З. Борисова, В. Гурська, О. Киричук, Ф. Шелухін) виділяють три напрями її забезпечення в роботі дитячого садка та школи.

Перший напрям пов'язаний із усією виховною роботою в дитячому садку, що спрямована на загальну підготовку дитини до шкільного навчання.

Другий напрям передбачає спеціальну підготовку дітей до тих предметів, які вони вивчатимуть у початкових класах.

Третій напрям наступності у роботі дитсадка і школи – це, з одного боку, взаємодія дошкільної установи і загальноосвітньої школи, а з іншого – спільна діяльність школи, дитячого садка і батьків з підготовки дітей до шкільного навчання [3].

Дуже важливо, щоб учителі шкіл мали досить чітку уяву про рівень готовності дітей до школи. Це дає змогу розв'язати одне з основних завдань початкової школи й дошкільного навчального закладу – забезпечення профілактики та подолання труднощів, які можуть виникнути в дитини під час навчально-виховного процесу у школі. Розв'язання цього завдання багато в чому залежить від узгодженості роботи психолого-педагогічних служб, ефективної взаємодії шкільного психолога та вихователя дошкільного навчального закладу.

На основі об'єктивної інформації психолога, отриманої в результаті діагностичного обстеження та спостереження за щоденною поведінкою дитини, він може надати їй, її близьким, педагогам, медичним працівникам кваліфіковану допомогу.

Як у дошкільному закладі, так і в школі освітньо-виховний процес повинен бути спрямований на становлення особистості дитини: розвитку її компетентності (комунікативної, інтелектуальної, фізичної), креативності, ініціативності, самостійності, відповідальності, довільності, волі й безпеки поведіння, самосвідомості і самооцінки [4].

Наше дослідження дало змогу переконатися, що наступність в освіті забезпечується сукупністю засобів, способів і форм здобуття, що сприяють її поглибленню й розширенню; гуманізацією на початковому етапі шкільної освіти по відношенню до дошкільного; індивідуалізацією та диференціацією освіти; створенням такого освітньо-розвиваючого середовища, де кожна дитина відчуває себе комфортно та може розвиватися відповідно до своїх вікових особливостей. Це потребує перегляду діючих програм дошкільної та початкової шкільної освіти з метою виключення з програм дошкільної освіти тих питань навчального матеріалу, що вивчається в школі, або з програм початкової освіти тих, що вивчаються у дошкільному навчальному закладі. Також необхідно переглянути розробки діагностичних методик, які обслуговують наступність дошкільної та початкової загальної освіти.

Важливе завдання покладається і на ВНЗ: підготувати такого вчителя, який убачав би свій основний обов'язок у тому щоб виявляти рівень готовності майбутніх першокласників до сприймання програмового навчального матеріалу початкової школи, рівень здібностей дітей та цілеспрямовано їх розвивати, виховувати творчу особистість, будувати стосунки з учнем як рівного з рівним. Резерви в підготовці такого вчителя мають предмети психолого-педагогічного циклу, у процесі вивчення яких студенти знайомляться із закономірностями організації навчально-виховного процесу в умовах гуманізації початкової освіти, його управлінням, основами культури педагогічною спілкування[1].

Ефективною умовою забезпечення наступності в процесі навчання дошкільників та молодших школярів є індивідуалізація та диференціація, які повинні стати основоположними принципами організації навчально-виховного процесу в сучасній школі. Готовність до здійснення індивідуалізації та диференціації навчання вимагає від майбутнього вчителя глибшого знання психології розвитку сучасного молодшого школяра, володіння методиками відбору та критеріями умовного поділу дітей на групи за певними ознаками, забезпечення кожному учневі особистісного розвитку, адекватного рівневі його природного обдарування, здібностей та готовності до сприймання матеріалу, передбаченого навчальними програмами дисциплін загальноосвітньої школи I ступеня.

Одним із шляхів удосконалення наступності дошкільної та початкової шкільної освіти є перетворення, які стосуються змін у змісті й методах

роботи, що склалися у формах взаємозв'язку дитячого садка та школи. В умовах постійного пошуку ефективних шляхів виховання та навчання підростаючого покоління великого значення набувають розробки нових педагогічних технологій, використання яких, на думку авторів, педагогів-практиків, науковців, ефективно сприятиме активному розвитку і самореалізації особистості дитини у процесі засвоєння знань.

Досить ефективні такі форми взаємодії між вихователем дошкільників і вчителем, як взаємне ознайомлення з програмами, відвідування відкритих уроків та занять, ознайомлення з методами та формами роботи, тематичні бесіди про вікові особливості розвитку дитини. Важливими є зв'язки між дошкільним навчальним закладом, школою та іншими установами у вигляді співробітництва з методичним кабінетом; спільної участі в педагогічних радах і семінарах; відвідування дітьми підготовчої групи дошкільного закладу першого класу; співпраці з сім'єю через взаємодію з батьківським комітетом.

Успіхів у навчанні досягають педагоги тоді, коли кожен з них знайомиться зі специфікою планування виховної роботи в дитячому садку і тематичними планами уроків у школі. Це визначає необхідний рівень розвитку, який дитина повинна досягти до кінця дошкільного віку, той обсяг знань і умінь, який потрібен йому для освоєння читання, письма та математичних знань.

А відвідування вихователем уроків у школі та вчителем занять у дошкільному навчальному закладі дає змогу знайти оптимальні методи, прийоми та форми роботи. У цьому випадку вихователі дошкільних навчальних закладів можуть на основі аналізу відкритих уроків запропонувати вчителям першого класу способи застосування в навчанні ігрових методів, наочних посібників, які сприятимуть удосконаленню навчально-методичної наступності між дошкільною та початковою шкільною освітою. Взаємовідвідуючи заняття, педагоги можуть обмінюватися інформацією про педагогічні новинки в періодичній пресі, аналізувати отримані результати спільної діяльності, найбільш плідні форми співпраці, визначати ефективні шляхи розв'язання проблем, які виникають у процесі виховання, навчання та в роботі з їх сім'ями і ін.

Доцільно вчителям початкової школи відвідувати батьківські збори у дошкільному навчальному закладі з метою зустрічі з батьками, чиїх дітей йому прийдеться навчати у майбутньому. У процесі цих зустрічей вони інформують батьків про специфіку спільної роботи в період переходу дітей до школи, про рівень необхідних умінь, якими мають володіти діти, переступаючи шкільний поріг, і т. д.

Не менш корисними є спільні педагогічні ради, методичні об'єднання, тематичні семінари, які організовує адміністрація школи або районні відділи освіти [2, с. 188]

Дуже важливі форми обміну досвідом старших дошкільників і учнів перших класів у вигляді організації спільно зі школою різних заходів, в процесі яких зустрічаються дошкільнята та учні. Одним із ефективних

заходів, що організовуються дитячим садком, є відвідування дітьми уроків у школі.

Існує об'єктивна необхідність у подальшому дослідженні всього комплексу питань, які стосуються реалізації принципу наступності в навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Підготовка педагогічних кадрів до реалізації принципу наступності дошкільної і початкової ланок освіти / А. М. Богуш // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць (спецвипуск) – Слов'янськ: Видавничий центр СДПУ, 2007. – С. 3–8.

2. Дубяга С. М. Проблеми наступності і перспективності дошкільної та початкової ланок освіти / С. М. Дубяга, Т. В. Фефілова, С. В. Ткаченко // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету – 2011. – N 7. – С. 186–191.

3. Назаренко Г. І. Організаційно-педагогічні умови забезпечення наступності в навчанні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 09 / Назаренко Ганна Іванівна; Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди – Кривий Ріг, 2002. – 22 с.

4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Я. Савченко – К.: Абрис, 1997. – 416 с.